

TMMOB İzmir İKK Kadın Çalışma Grubu Soma – Kınık Raporu

Bilindiği üzere, 13 Mayıs 2014 tarihinde, Soma'da, resmi rakamlara göre 301 madencinin hayatını kaybettiği bir Maden Faciası meydana gelmiştir.

TMMOB İzmir İKK Kadın Çalışma Grubu, yaşanan bu faciadan sonra özellikle bölge kadınlarının ihtiyaç ve istihdam durumlarının tespiti amacıyla Haziran Ayı toplantı tutanağı 2. maddesinde belirtildiği üzere, bölgeye ziyaretler gerçekleştirme talebini, TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kuruluna iletmış ve bu talebinin kabul edilmesi üzerine bir alt çalışma grubu kurarak çalışmalarına devam etmiştir.

AMAÇ:

Yukarıda da kısaca belirtildiği gibi ziyaretlerin amacı, Soma ve Kınık'ta yaşayan madenci ailelerinin sosyoekonomik durumlarının tespiti ve kadınlara yönelik istihdam olanaklarının araştırılması ve TMMOB tarafından yapılabilecek veya yönlendirilebilecek yardım ve desteklerin, gerçek ihtiyaçların giderilmesi ve kadınlar için doğru tespit edilmiş olası istihdam olanaklarının desteklenmesi yönünde kullanılmasıdır.

Ziyaretlerin; bölgenin biraz daha sakinleştikten sonra, sivil toplum kuruluşlarının ilk ziyaretlerinden elde edilen verileri içeren raporlar incelenerek ve durumun hassasiyeti dikkate alınarak doğrudan madende yakınlarını kaybeden ailelere taziye ziyareti şeklinde değil de faciadan sonra destek ve yardım için çalışmaya başlayan, Kınık'ta Toplumcu Psikologlar İnisiyatifinin açmış olduğu ev, Soma'da Halkevleri tarafından açılan Madenci Evi ve Somalı Emekçi Kadınların çalışmalarını sürdürdüğü Soma Alevi Kültür Merkezin Derneği'ne gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

09 Ağustos 2014 tarihindeki Soma Ziyareti : Ayşegül Akıncı Yüksel, Bengi Avun Hasırcı, Ferda Yamanlar, Gül Uzun ve Selda Ünver tarafından Madenci evi ve faciada vefat eden Maden Müh. Meslektaşımızın eşi ve yine bir madenci eşine taziye ziyareti yapıldı.

20 Eylül 2014 tarihindeki Kınık Ziyareti : Ayten Haytabey, Cevriye Sultan, Dilek Özcan, Ferda Yamanlar, Gül Boran, Selda Ünver tarafından Soma Alevi Kültür Merkezi Derneği ve Toplumcu Psikologlar İnisiyatifinin açtığı ev ziyaret edildi.

Soma Ziyareti Notları:

Ziyaretimizin ilk durağı olan ve facia sonrası faaliyetlerine hemen başlamış olan Soma Madenci evinde İzmir'den bir gönüllü sürekli bulunurken dönüşümlü olarak destek veren gönüllüler de görev almaktadırlar. Soma merkezde kiralanan üç katlı binanın çeşitli bölümleri çocuklar ve yetişkinler için gerçekleştirilen etkinlikler için kullanılmakta. Çocuklara yaz okul kapsamında eğitimler verilirken, iletişim kurulan annelerden ihtiyaç duyanlara psikolojik destek sağlandığı, ayrıca iş güvenliği uzmanları tarafından iş güvenliği ve hukukçular tarafından yasal haklara dair bilgilendirmeler ücretsiz olarak gerçekleştirildiği bildirildi.

Çeşitli illerden gelen sağlık çalışanları tarafından mevcut psikolojik duruma ve bu durumda yapılması gerekenlere dikkat çeken bilgilendirmeler yapıldığı, bu bilgilendirmelerden bir kısmı bülten şeklinde basılarak da dağıtıldığı söylendi. DİSK tüm engelleme ve tehditlere rağmen yapılanma çalışmalarına devam ediyor. Paylaşımlar sırasında çok sayıda yirmili yaşlarında genç kadının dul kalmasının gelecekte daha büyük toplumsal sorunlara yol açabileceğine de dikkat çekildi.

Kadınların çoğunluğunun yakın çevredeki tavuk fabrikasında ve salça fabrikalarında çalıştığı ancak 12 saate varan uzun sürelerde çalıştıkları halde asgari ücret aldıkları söylendi.

Madenci Evi'nden sonra madende vefat eden meslektaşımızın eşi ve yine eşini madende kaybetmiş arkadaşına taziye ziyaretinde bulunduk. Eşleri vefat eden bu kadınların azimli ve dik duruşları hepimizi etkiledi. Facianın ilk zamanlarında maaşların verilmemesi nedeniyle maddi sıkıntı çektiklerini sonradan yetersiz de olsa ödemelerin yapıldığını söylediler. İnsanların yaşanan olayı bir deprem faciası gibi algıladıklarını tüketebileceklerinden çok fazla miktarda aynı ve giyecek yardımı geldiğini ifade ettiler. Maden şirketinin avukatlarının tazminat davalarından vazgeçmeleri için çok fazla baskı yaptığını ve birçok insanın davalarını geri çektiğini paylaştılar. Toplumsal baskı nedeniyle acılarını doğal bir şekilde yaşamadıklarından yakındılar. Çalışarak kendi ayaklarının üzerinde durmak istediklerini, okul çağına gelmemiş küçük çocuklarının bakımlarını sağlayabilecek olurlarsa çalışabilmelerinin mümkün olduğunu aksi halde eşlerinin veya kendi ailelerinin yanında "tekrar onların çocukları olarak" yaşamak zorunda kalacaklarını ve ister istemez baskı altında kalacaklarını ifade ettiler.

Ayrıca kadınların dertlerini, acılarını paylaşmak için bile bir araya gelmelerinin neredeyse engellendiği kendisinin sadece eşinin yanında çalışan bir maden işçisinin eşiyle görüşebildiğini daha önce ailecek görüştükleri bir kadın arkadaşına taziye ziyaretine dahi lojmana girişi engellendiği için gidemediğini belirtmesiyle bölgede iletişimin bir şekilde kısıtlanmış olduğunu öğrendik.

Soma'daki son ziyaret noktası Alevi Kültür Merkezi Derneği idi. Dernek YK Başkanı Aysun Gökçe'nin Somalı emekçi kadınlarla dernek binasında başlatmış olduğu tarhana, erişte, konserve, mantı üretimi çalışmaları ve üretim yeri görüldü. 14 madenci eşinin de emekleriyle destek verdiği ve Dernek çatısı altında gerçekleştirilen bu oluşumun Aysun Hanım ve emekli maden mühendisi eşi tarafından şahsi kredi çekilerek kişisel fedakârlıklar ve kısıtlı imkânlarla yürütülmeye çalışılmakta olduğu bilgisi paylaşıldı. 1 Ekim'de "İktisadi Teşekkül" olma durumu mevcut olup, isminin "Soma Emekçi Kadınlar İşletmesi" olmasına karar verildiği ve 15 Ekim'de KOSGEB başvurusu yapılacağı,başvurunun olumsuz sonuçlanması halinde "Soma Emekçi Kadınlar Derneği" şekline dönüştürüleceği bilgisi verildi. Ölen madenci eşlerinin bazıları ne yazık ki yapılan devlet yardımları sonrasında gruptan ayrılmış olsalar da bölgedeki bu tür girişimler kadın istihdamı açısından önemli olup, madenci eşlerinin çeşitli geleneksel gıda ürünlerini üreterek ve satarak para kazanabileceklerine dair iyi bir örnek olacağı değerlendirildi. Bu faaliyetin iktisadi teşekküle dönüştürülmesi veya dernekleşmesi ile yasal sürecinin tamamlanması hedeflenmektedir. Bizimle paylaştıkları gereksinimleri rapor sonuç bölümünde yer almaktadır.

Kınık Ziyareti Notları:

İzmir'de yaptığımız hazırlık toplantısına katılan Psikolog Arife Gökçeoğlu kanalıyla iletişime geçtiğimiz, Kınık'ta faaliyetlerine devam eden Toplumcu Psikologlar İnişiyatifinin açmış olduğu ev ziyaret edildi. Psikolog Şeyda Yelçi ve eşini faciada kaybeden bir kadının da içlerinde olduğu 6 Kınıklı kadınla yapılan görüşmelerde bölgenin Soma'ya göre daha kapalı olduğu kadınların ancak Kınık içinde kalmak şartıyla çalışmayı düşünebilecekleri paylaşıldı. Soma'daki örnekte olduğu gibi ev tipi gıda üretimi yapabileceklerini ancak çalışmaları için uygun ortak bir mekana ve gerekli ekipman ve teçhizata ihtiyaçları olduğunu ve çalışmalarını halinde çocuklarını bırakabilecekleri bir kreş gerekeceğini söylediler. Toplantıya katılan kadınlar dağlarda çok miktarda adaçayı, kekik, kuşburnu, defne, yemiş, ardıç, zeytin ve yaban eriği olduğunu ve başlangıç için bu ürünleri toplayıp satışlarını yapabileceklerini söylediler.

Psikolog arkadaş Kınık'ın Soma'ya göre daha zor bir bölge olduğunu kadınları çalışmalara katılım için çok zor ikna ettiklerini onca çabaya rağmen katılım sayısının yeterli olmadığını ifade etti. Ancak öncü birkaç kadının diğer kadınları olumlu yönde etkileyebileceğini düşünüyor. Mevcut evin çalışmalara katılan bir kadının vasıtasıyla bir süreliğine bedelsiz kendilerine tahsis edildiğini, bunun devamı söz konusu olursa hafta sonları çocuklarla yaptıkları çalışmalara devam edeceklerini evin bir odasını da kadınlara talep doğrultusunda seçilecek konularda eğitim vermek için kullanabileceklerini belirttiler.

İletilen başka bir sıkıntı da kısıtlı şartlarda okutmaya çalıştıkları çocukları için burs alamadıkları ve üniversitede okuyan , üniversiteye hazırlık için dersaneye giden çocuklarının masraflarını karşılamakta güçlük çektikleri yönündeydi.

Ayrıca yakındaki Arpaseki Köyü'nde 12-13 yaşında gençlerin aileleri tarafından evlendirildiği bu evliliklerin köy içinde kalacak şekilde gerçekleştirildiği dolayısıyla kimsenin kimseyi şikayet etmediği öğrenildi. Konu CHP'nin ilgili birimleri ile paylaşıldı.

Ziyaretler sonrasında grubumuzun gözlem ve tespitleri aşağıdaki gibidir.

GENEL GÖZLEMLER:

Ziyaretler sonrasında, madende yakınlarını kaybeden ailelere söz verilmiş olan maddi yardımların belirli ölçüde yapıldığı, hükümet tarafından 602 adet evin yapılacağı ve madende hayatını kaybeden madenci ailelerine verileceği böylelikle kira geliri elde edebilmelerinin sağlanacağı, Beşiktaş Belediyesinin 50 aileye kura ile ev dağıttığı, çeşitli vakıfların yaz okulu açtıkları, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının çocuklara yönelik eğitimler gerçekleştirerek annelerle de iletişime geçtikleri ve mevcut psikolojik travmanın sağlıklı bir şekilde atlatılması yönünde çakışmalar yaptıkları gözlemlendi.

Bölgenin muhafazakâr yapısı nedeniyle, gerçekleştirilen bu çalışmalara kadınların katılımının zorlukla sağlandığı, güven telkin etmenin oldukça uzun zaman aldığı sonrasında da çok kırılmalı bir zeminde yürütülmeye çalışıldığı, mezhepsel farklılıkların da ayrı bir sorun kaynağı olduğu görüldü. Bu arada bir takım kişilerin dini duyguları istismar ederek ve maddi vaatlerle yakınlarını kaybeden aileleri tazminat davalarından vazgeçirme konusunda baskı yaptıkları ve büyük oranda da bunda başarılı oldukları sohbetler sırasında grubumuzla paylaşıldı.

301 madencinin kaybedildiğine kimse inanmıyor bu sayının çok daha fazla olduğuna inanılıyor. Örneğin bir madenci eşi cenazesini teşhis edebilmek için aynı numaranın verilmiş olduğu 5 cenazeyi görmek durumunda kaldığı bilgisi aktarıldı.

Bölgede faciada hayatını kaybetmemiş ama eşleri ve yakınları madende çalışmaya mecbur olan kadınların da içinde buldukları maddi manevi şartların oldukça zor olduğu tespit edildi. Kadınların kısıtlı istihdam olanakları, istihdam halinde ise çocuklarını bırakabilecekleri bir kreş, etüt merkezi olmayışı başlıca sorunlar olarak göze çarptı.

Ziyaretimiz öncesinde yaptığımız hazırlık sürecinde de farkına vardığımız ve sonrasında da teyit ettiğimiz üzere sadece madende yakınlarını kaybeden kadınların değil daha genel bir bakış açısıyla bölgedeki kadınların ve hatta tüm bölge halkı için madene alternatif güvenceli istihdam olanaklarının araştırılması ve hayata geçirilmesi ile ilgili araştırma ve çalışmaların yapılması en önemli ihtiyaçtır. Ancak bunun farklı kurumların koordinasyon içinde ve uzun soluklu çalışması ile mümkün olabileceği açıktır. Böyle bir yapılanmanın düşünülmesi halinde TMMOB'nin rolünün ne olabileceği değerlendirilmelidir .

SONUÇ ve ÖNERİLER:

1. Kadınlara yönelik sertifikalı meslek edindirme kurslarının düzenlenebileceği görülmekte. Meslek edindirme kurslarının, inşaatı devam eden OSB bünyesinde düzenlenmesi de bir alternatif olarak düşünülebilir.
2. Gerek meslek edindirme kursları sırasında gerekse mevcut bilgileri ile istihdamları söz konusu olduğunda çocukların bırakılabilecekleri kreş ve etüt merkezleri açılması.
Bu kreş ve etüt merkezlerinde de meslek edindirme kurslarını tamamlayan yöre kadınları istihdam edilebilir.
3. Kadınların sosyalleşmeleri, farkındalıklarının ve iletişimlerinin artırılması amacıyla birlikte vakit geçirmelerini sağlayacak etkinlik ve mekanların oluşturulmasında TMMOB 'nin destek ve aracı olması.
4. Belediyelerden kendi ürettikleri (salça, tarhana, kurutulmuş sebze, erişte vs.) ürünleri satmaları amacıyla yerel pazarlarda stantlar talep edilebilir.
5. Arpaseki Köyü'ndeki çocuk yaştaki evliliklerin engellenmesi için konuya dikkat çekilmesi ve gerekli yasal işlemlerin başlatılması için baronun bilgilendirilmesi.
6. Yöre halkının çalışma hayatında sendikalaşmanın önemi konusunda farkındalığının arttırılması yönündeki çalışmaların desteklenmesi.
7. Talep olması halinde, maden faciasında yetim kalan üniversite öğrencilerine TMMOB Öğrenci yurdunda kontenjan oluşturulması konusunun değerlendirilmesi.
8. TMMOB İzmir İKK tarafından yardım sağlamayı isteyen kurumlarla ihtiyaç sahiplerini buluşturarak gereksinimlerin karşılanması sağlanabilir(Ek 1).
9. Soma ve Kınık'ta kadınlar tarafından üretilen ürünlerin satışının yapılabileceği sürekli veya periyodik pazar, stand vb. oluşturulması için Belediye ve/veya Kaymakamlık ile iletişime geçilmesi.

TMMOB İZMİR İKK KADIN ÇALIŞMA GRUBU

Raporu hazırlayan : Ferda YAMANLAR, Bengi AVUN HASIRCI

Ek 1 :

Soma Alevi Kültür Merkezi Derneğinin kuracağı İktisadi İşletme veya Derneğin Gereksinimleri:

- 1-Faaliyetin mevcut yerde devamı halinde mutfak dolaplarının çelikle kaplanması
- 2- Poliüretan panel oda 222 *238 cm (soğuk oda)
- 3- Gıda kurutucusu (9 tepsili)
- 4-220 voltla çalışan sebze doğrama makinası
- 5- 35 kg un kapasiteli 220 volt hamur yoğurma makinası
- 6- Öğütücü krom nikel makine

5000 tl sermaye ile işe başlanmış toptan alış yapılamıyor her türlü alış perakende (örneğin: son üç günde 800 tl sadece cam şişeye verilmiş) toptan alış için sermayeye ihtiyaçları var.

En az 50 ev kadınının sigortalı iş sahibi yapılması hedefleniyor.

Kınık Toplumcu Psikologlar İnisyatifi Evi ve Kınıklı Kadınların Gereksinimleri:

Kınık'ta henüz faaliyete başlamamış ancak bu konuda istekli olan 10 kadının kooperatifleşerek ve Soma'daki emekçi kadınların çalışmalarını örnek alarak aynı türde üretim yapmaya istekli olduğu ifade edilerek aşağıdaki gereksinimleri bildirilmiştir. Kooperatifte üretilmesi planlanan ürünler: tarhana, erişte, kırmızı biber konservesi,yaban eriği turşusu (ve çeşitli turşular), salça (mevsimi geçti ancak ileriki dönem için düşünülüyor), domates sosu, reçeller, kuşburnu, adaçayı, ıhlamur çayları.

Kooperatif için gereksinim listesi:

1. Kadınların ortak üretim yapabilecekleri bir mekan (en önemli ihtiyaç böyle bir mekan sağlanması)
2. Oklavalar ve hamur açmak için ayaklı yuvarlak tahtalar
3. Büyük tencereler (ya da kazanlar)
4. Sanayi tipi ocak
5. Buzdolabı
6. Masa ve sandalyeler
7. Bıçak seti, kevgir, kepçe, süzgeç seti
8. Büyük leğenler ve büyük tepsiler
9. Kavanozlar, şişeler, poşetleme için gerekli kağıt ya da plastik poşetler

Kadınlar ortak mekanda kolektif üretim yaparken, çocuklarının bakım alacağı küçük yarı zamanlı bir yuva / kreş ya da bakım evi yapılabilir.

Bakımevi/yuva için gerekli malzemeler:

- çocukların boyuna uygun küçük tahta masalar ve küçük sandalyeler (iki yuvarlak masa yeterli olacaktır, sandalye sayısı toplam 12 olarak belirlenebilir),
- çekmeceli dolaplar, renkli minderler (oturabilecekleri genişlikte),
- kırtasiye malzemeleri (elişi kağıtları, renkli kartonlar, makaslar, pastel boya,kuru boya ve sulu boya malzemeleri, yapıştırıcılar, resim defterleri, oyun hamuru vb)
- ıslak mendil, tuvalet kağıdı, peçete, sıvı sabun gibi temizlik malzemeleri, plastik bardaklar, kağıt bardaklar
- legolar, çeşitli oyun setleri (tamircilik, doktorculuk vb), 4-5-6 yaş grubu için okul öncesi eğitim setleri(dergiler)